

Posudek diplomové práce Robina Pecha „Uchvátit masy“. *Filosofie, ideologie a propaganda v pojetí Karla Marxe*, ÚFaR FF UK v Praze, 2017

Diplomová práce Robina Pecha má ambiciózní a důležité téma: „objasnit vzájemnou souvislost filosofie, ideologie a propagandy v pojetí Karla Marxe“ (3). Konkrétněji řečeno, podle Robina Pecha se Marx snaží zajistit revoluci, k níž nabádá, masovou podporu, čímž vzniká „pozoruhodné spojení filosofie, politické ideologie a propagandy, které se zdá být integrální součástí Marxova myšlenkového a literárního díla, a proto také vážným problémem jeho interpretace“ (3).

Práce je rozdělena, vedle úvodu a závěru, do tří částí. V první z nich autor vykládá Marxovu filosofii dějin, ve druhé teorii tříd a ideologii třídního boje, ve třetí tematizuje „tradici filosofické žurnalistiky“ ztělesněnou třemi filosofy: Kantem, Hegelem a Marxem. Práce je napsána kultivovaným jazykem, netrpí stylistickými nedostatky, gramatické chyby jsou ojedinělé. Rovněž poznámkový aparát je standardní (s výjimkou nevysvětleného používání zkratky „MEW“, jež patrně odkazuje k německým *Werke* Marxe a Engelse.)

Kapitola věnovaná Marxově filosofii dějin je po mém soudu nejpropracovanější, autor jasně, čtivě a suverénně vykládá hlavní Marxovy ideje.

Kapitola věnovaná ideologii třídního boje však již vzbuzuje některé otázky. Zejména by bylo žádoucí zdůvodnit nebo alespoň podrobněji rozebrat rozlišení mezi zvláštními a společnými či společenskými zájmy (25). Co je společenský zájem a z jakého důvodu připadá právě a pouze *pracujícím*? V čem spočívá rozpor mezi soukromým a společenským zájmem? A je skutečně „zjevný“? S tím souvisí otázka, proč stát „nevyjadřuje zájem společnosti, ale pouze zobecňuje zájmy soukromé na úkor těch společenských, zájmy vlastníků na úkor pracujících“ (26).

Napětí, jež by bylo dobré výslovně identifikovat a osvětlit, vyvstává z autorova tvrzení, že Marxova „sociální filosofie“ je „zkoumáním obecných podmínek a předpokladů společenského vývoje“ (29), postavíme-li je vedle teze, že „obecné Marxovy výklady o dějinách a lidské společnosti ... sam[y] o sobě nemají žádný význam“ (28–29). Je-li tomu tak, lze pak smysluplně tvrdit, že určitá analýza „je aplikací obecných kategorií Marxovy filosofie na dobový historický materiál“ (29)?

Klíčová je pro autorovu argumentaci teze, podle níž sociální revoluce předpokládá revoluci politickou (27), resp. třídní boj je boj politický, „vede se politickými prostředky“, přičemž „[p]rvořadným prostředkem politického boje je řeč“ (36). Podle mého názoru by bylo žádoucí *jednoznačně* vymezit, co se míní *političností* boje. Je političnost boje totožná s jeho řečovostí? Nebo znamená spíše *stranickost*, jak se autor následně snaží ukázat? Pokud ano, předpokládá vítězství revoluce vznik „celosvětové, globální“ *strany* (srv. 41). Tyto otázky přitom souvisejí s otázkou

základnější: skutečně platí, že třída je „zájmové uskupení“ a že jí lidé tvoří „teprve u vědomí společných zájmů“ (36)? Je nutné, abych si uvědomoval své třídní zájmy, abych byl součástí třídy? Má na to sám Marx jasně vyhraněný názor?

Nedostatečně vyjasněný je po mém soudu rovněž vztah mezi (komunistickou) teorií a praxí. Podle Robina Pecha „veškerá teorie je podle Marxe lichá, pokud není založena v odpovídající praxi. Revoluční teorie komunistické strany musí být odvozena z revoluční praxe dělnického hnutí. Představuje její kritickou reflexi“ (41). Zároveň se však Robin Pech snaží ukázat, že dělníky je třeba k revoluci rétoricky/filosoficky dovést. Je tedy praxe dříve než teorie, nebo teorie dříve než praxe? A co pak znamená, že filosofie se stává „politickou ideologií komunistické strany“ (42)?

Čtenář očekává, že odpověď na alespoň některé z výše formulovaných otázek nabídne závěrečná kapitola, která vyloží ono úvodem vytyčené „pozoruhodné spojení filosofie, politické ideologie a propagandy“, avšak toto očekávání není naplněno. Autor namísto toho nejprve referuje Kantův známý text o osvícenství, aby svůj výklad zakončil po mém soudu problematickým tvrzením, že „Kant sám se [tímto textem] připojil na stranu soudobého sociálního a politického hnutí“, tj. zaujal politicky vyhraněný postoj (50). Pochybuji, že Kant sám by přijal tuto interpretaci; své stanovisko by spíše chápal jako politicky nezaujaté a rozumově univerzální. Mohu se mýlit; v každém případě by však měl být tento problém explicitně pojmenován. Robin Pech posléze referuje Hegelovy úvahy z textu „Maximen des Journals der deutschen Literatur“, aby konečně přešel k Marxovi. Jeho výklad však *neukazuje*, že podle Marxe, na rozdíl od Kanta, veřejnost „není místem *hledání*, nýbrž *prosazování pravdy*“ (61).

Ačkoli autor zjevně disponuje velmi dobrým porozuměním Marxovu myšlení, souvislost mezi filosofií, ideologií a propagandou se mu nedaří přesvědčivě osvětlit. Robin Pech nevysvětluje nejasné body Marxova konceptu (viz výše), z nichž některé jsou klíčové se zřetelem k vytyčenému tématu (a byly poměrně často tematizovány i v sekundární literatuře). Jeho práce tak končí obrazem Marx-žurnalisty, resp. politického zpravodaje a komentátora, který „prostřednictvím ideologické a politické propagandy“ uskutečňuje filosofii (64). Tento obraz, domnívám se, je značným zjednodušením jak vztahu mezi Marxovou filosofickou a politickou aktivitou, tak vztahu mezi filosofií, ideologií a propagandou.

Práce Robina Pecha svědčí, zejména v prvních dvou částech, o pečlivém promyšlení Marxova myšlení. Její argumentaci, jak jsem se pokusil ukázat výše, lze však mnohé vytknout. Vyhroceně řečeno, v práci zcela chybí výklad, který by osvětlil souvislost mezi filosofií, ideologií a propagandou. Autorovi se nepodařilo propojit shrnující výklad Marxovy filosofie dějin a ideologie třídního boje s úvahou o filosofické žurnalistice, resp. o „filosofické kritice“. Právě koncept „filosofické kritiky“ by přitom měl být, zdá se, klíčový; v předložené podobě práce je však tento pojem vágní a víceznačný (podobně

nejasný zůstává význam „školy“ či obecně výchovy ve smyslu *Bildung*) a nakonec ustupuje výše zmíněnému povrchnímu obrazu Marxe-žurnalisty. Domnívám se ostatně, že pokud by autor chtěl alespoň dostatečným, když ne propracovaným způsobem probrat význam pojmu „kritiky“ mezi Kantem a Marxem, vyžadovalo by to mnohem rozsáhlejší prostor, než jaký je tomuto tématu věnován v předložené práci.

Navzdory po mém soudu neuspokojivému celkovému vyznění předložené práce mohu konstatovat, že autor nesporně osvědčuje dovednosti požadované od absolventa magisterského studia filosofie. Oceňuji též odvahu, s níž se pustil do obtížného a zásadního tématu. Jeho práci proto doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako (horší) *velmi dobrou*.

V Urbanově 25. 8. 2017

Martin Ritter, Ph.D.